

Magazin

IVAN KOPREK

EKOLOŠKA PRAVEDNOST NIJE APSTRAKCIJA, NEGO HITNA POTREBA

Prema različitim istraživanjima javnoga mnijenja 10 - 20 posto populacije u razvijenim zemljama još uvijek sumnja u znanstveni konsenzus o klimatskim promjenama, s varijacijama ovisno o zemlji i načinu postavljanja pitanja. Što se tiče znanstvene zajednice, situacija je malo drukčija - kaže prof. dr. sc. **Ivan Koprek** s Fakulteta filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, te dodaje:

- Brojne studije pokazuju da se više od 97 % aktivnih klimatologa i znanstvenika koji se bave klimom slaže s osnovnim zaključcima o antropogenim klimatskim promjenama. Svima je jasno da se u povijesti našega planeta dogodilo mnogo klimatskih promjena, koje su bile izazvane različitim, ali uvijek prirodnim utjecajima. To nije sporno, ali nikako se ne treba uzimati kao argument za bilo kakvo opravdavanje ili negiranje aktualnih klimatskih promjena. Velik dio skepticizma proizlazi iz krugova teorija zavjere, alternativnih medija i ideoloških pokreta koji klimatsku znanost doživljavaju kao prijetnju određenim ekonomskim ili političkim interesima. Mnogi skeptici kombiniraju sumnju u klimatske promjene s općenito antiznanstvenim stavovima ili uvjerenjima u široke zavjere znanstvene zajednice.

▼ **Od onih koji negiraju negativne učinke klimatskih promjena Donald Trump svakako je najpoznatije ime...?**

- Predsjednik Trump je tijekom svojega predsjedništva (prijašnjega i sadašnjega) postao vrlo prominentna figura koja je legitimizirala "klimatski skepticizam" na najvišoj političkoj razini. Njegovi komentari o klimatskim promjenama kao "prevari" slažu se s već postojećim skepticizmom. Međutim, valja napomenuti da klimatski skepticizam postoji već desetljećima i on ima korijene koji daleko prethode "Trumpovoj političkoj karijeri". Razlozi za perzistentnost klimatskog skepticizma uključuju psihološke faktore poput "kognitivne disonance", utjecaj lobi-industrija fosilnih goriva koje su financirale (ili financiraju) kampanje dezinformiranja, političku polarizaciju gdje je klimatska znanost postala "lijevi" ili "desni" izbor te općenito ljudsku tendenciju da se opire informacijama koje zahtijevaju znatne promjene načina života...

▼ **Sudjelovali ste u travnju 2023. na zagrebačkom Međunarodnom interdiscipli-**

PROF. DR. SC. IVAN KOPREK

Fakultet filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagreba

narnom znanstvenom simpoziju Klimatske promjene, ekonomija i poslovna etika s predavanjem "Praktična filozofija i klimatske promjene", što je i vaš izvorni znanstveni rad. Što nam o tome možete reći, taj se aspekt čini iznimno intrigantnim, iako se o tome malo u javnosti govori...

- Na simpoziju koji spominjete postavilo se pitanje o tome što o posljedicama klimatskih promjena uz politiku, mogu reći prirodne znanosti, ekonomija, religije, filozofija - napose etika...? Odgovore su na postavljena pitanja nastojali približiti objektivno i kroz interdisciplinarni pristup biologiji, meteorologiji, teologiji, religiozologiji, ekonomiji, pravnicima i filozofima - etičarima. U svom referatu pokušao sam pokazati kako se odnos filozofa prema prirodi mijenjao kroz povijest od klasične grčke filozofije do danas. Klasična filozofija je do danas bila usmjerena većinom na antropocentrične teme, na teoriju, a manje na praksu... Zato se u filozofiji donedavno percepcija klimatskih promjena smatrala "tehničkim", a ne filozofskim problemom. Danas se to promijenilo. Porasla je svijest da filozofija može ponuditi ključne uvide o transformaciji odnosa čovjeka s prirodom. Posebno sam se u svom referatu osvrnuo na

zanimljivu analizu uloge religije u odnosu prema prirodi kroz interpretaciju francuskog filozofa Bruna Latoura, ali i na misli enciklike "Laudato si", pape Franje, u kojima je očito pozivanje na pojam "ekološke pravednosti". "Ekološka pravednost" danas se ne može smatrati apstraktnim pojmom ili dalekim ciljem, nego hitnom potrebom koja nadilazi samu zaštitu okoliša. Naime, ona se tiče društvene, ekonomske i antropološke pravednosti. Priroda ne može više biti predmet cjenkanja i meta politika i praksi kojima je profit važniji od ljudi i planeta...

▼ **Tko osim znanstvenika i političara još može pomoći u širenje svijesti da se klimatske promjene događaju i da su vrlo opasne? Ekološke udruge, aktivisti, mediji...? U vašem radu koji sam naveo pišete između ostalog kako su tijekom duge povijesti filozofije malobrojni primjeri koji su se bavili (koji se bave) klimatskim promjenama kao stvarnim predmetom refleksije o ljudskom djelovanju... Vaš završni komentar?**

- U širenju svijesti o klimatskim promjenama ključnu ulogu imaju, osim znanstvenika i političara, i mnogi drugi akteri. Ekološke udruge

i aktivisti su često na prvoj crti. Oni složene znanstvene podatke "prevode" u razumljive poruke i organiziraju kampanje koje mogu pokrenuti javnost. Njihova sposobnost mobilizacije i stvaranja pritiska na političke strukture često je ključna za pokretanje promjena. Mediji su također neizmjerljivo važni - njihov način izvještavanja može oblikovati javno mnijenje. No tu postoji i opasnost od senzacionalizma ili, s druge strane, od lažne uravnoteženosti koja daje neproporcionalnu pozornost marginaliziranim skeptičnim stajalištima... Nezaobilaznu ulogu imaju i umjetnici, koji kroz različite oblike kreativnog izražavanja mogu emocionalno povezati ljude s problemom na načine na koje to čista znanstvena komunikacija često ne može. Dokumentarni filmovi, književnost, vizualne umjetnosti i performanse mogu produžiti razumijevanje i potaknuti akciju. Svakako, vjerski vođe i duhovne zajednice imaju velik utjecaj na svoje sljedbenike, a mnoge religijske organizacije već su prepoznale klimatske promjene kao moralno i duhovno pitanje. Dakako, obrazovni sustav igra fundamentalnu ulogu u oblikovanju dugoročne svijesti, dok poduzetnički sektor može demonstrirati da su klimatski odgovorni pristupi ekonomski opravdani. Što se tiče filozofijske refleksije o klimatskim promjenama, uistinu je zamjetno kako je filozofija kroz svoju dugotrajnu povijest relativno malo pozornosti posvećivala odnosu između ljudskog djelovanja i prirodnih sustava. Tradicionalno su se filozofi više fokusirali na pitanja ljudske prirode, društvenih struktura, etike i metafizike, često zanemarujući našu ukorijenjenost u prirodni svijet. Tek u posljednjim desetljećima, s pojavom ekološke filozofije i filozofije okoliša, filozofijska misao počinje ozbiljnije pristupati pitanjima koja povezuju ljudsko djelovanje s planetarnim sustavima. U tom smislu klimatske promjene nisu samo praktični problem već i duboko filozofijski izazov koji zahtijeva preispitivanje naših osnovnih pretpostavki o mjestu čovjeka u svijetu: zapravo napuštanje "isključivog antropocentrizma" i prihvatanje mišljenja da "priroda i čovjek koegzistiraju". (U izdanju Filozofsko-teološkog instituta Družbe Isusove i Fakulteta filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu nadavno je objavljena nova knjiga isusovca i profesora filozofije, p. Ivana Kopreka pod naslovom "Ne navlačite na se propast djelića ruku svojih!"). (Portret fotografija: Centar za poslovnu etiku - CEP) (D.J.) ■

